

Kurt Zuber

1899 - 1991

Prof. Dr. İsmet Ertaş
(Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Eski Dekanı ve Fizik Bölümü Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Hüseyin Erbil
(Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü)

10 Temmuz 1899 tarihinde İsviçre'de dünyaya gelen Ord. Prof. Dr. Kurt Zuber, Zürih Üniversitesi Fizik Bölümü'nden mezun olmuştur. Türkiye'nin ilk ve en köklü üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Denel Fizik Enstitüsü'nde, 1944 yılının şubat ayında göreve başlamıştır. Binasız (Zeynep Hanım Konağı adı verilen tarihi Fen Fakültesi binası 28 Şubat 1942 tarihinde tamamen yanmıştı) ve laboratuvarsız bu enstitüyü kısa zamanda geliştirerek, 1950' li yıllarda Avrupa'daki benzerleri düzeyine getirmeyi başarmıştır. Her adımda karşısına çıkan mevzuat engellerini aşmak için büyük mücadele vermiştir. Bir ara *"Efendim! Türkiye çok çabuk kalkınır; ama mevzuat müsaade etmiyor!"* diye haykırdığı söylenir.

24 Mayıs 1949 Prof. Dr. K. Zuber, M. Kürk, N. Pusat, S. Gürsey, B. Özdoğan, R. Akpınar, A. Sokullu, İ. Özdoğan, D. Elbrus, A. Çilesiz, M. Budak ve öğrenciler arasında İstanbul Üniversitesine veda ediyor. (Prof. Dr. B. Özdoğan'ın koleksiyonundan)

Ord. Prof. Dr. K. Zuber, emekli olduğu 1970 yılına kadar, aralarında Ege Üniversitesi Fizik Bölümü kurucularının da yer aldığı birçok fizikçi bilim İnsanı yetiştirerek, Türkiye'de modern fiziğin gelişimine büyük katkılarda bulunmuştur. Mössbauer olayının öncülerinden olan Ord. Prof. Dr. K. Zuber'in, nükleer fizik ve ultrases alanlarında birçok deneysel araştırma yayını ve Prof. Dr. Cavid Ener tarafından Türkçe'ye çevrilen "Denel Fizik" adlı bir ders kitabı

vardır, Türkiye'yi ve Türkleri çok seven Ord. Prof. Dr. Kurt Zuber, planını bizzat yaptığı İstanbul-Bebek semtindeki villasını, İsviçre'ye dönerken Darüşşafaka Cemiyeti' ne hibe etmiştir. Ord. Prof. Dr. K. Zuber, 1991 Mayıs ayında İsviçre'nin Bern kentinde vefat etmiştir.

**Prof. Dr. K. Gediz Akdeniz- Prof. Dr. Ali Girgin
(İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü)**

Prof. Dr. Kurt Zuber, 10 Temmuz 1899'da İsviçre'de doğmuştur. Prof. Dr. Fikret Kortel'in Zuber 'den aktardığına göre [1], küçük yaşlarda piyano çalan Zuber'e müzisyenlik fikri çok çekici gelmiş; önce müzik okumayı düşünmüşse de müzik eğitimini o yıllarda çok biçimsel bulduğu için bundan vazgeçmiş ve fizik okumağa karar vermiştir. Zürih Üniversitesi Fizik Bölümü'nde okumuş ve Edgar Meyer'in doktora öğrencisi olmuştur. Edgar Meyer'in teklifi ve teşvikiyle de Zürih'te bulunan College de France tipi bir okulda dersler vermiştir. Edgar Meyer'in yanında doktora çalışması olarak, İki küre arasında yüksek tansiyonda kıvılcım atlama olayını incelemiştir. Zürih'teki bir diğer araştırma konusu da gamma ışınlarının rezonans soğurumu (absorbsiyonu) üzerinedir.

Kurt Zuber, kuvantum kuramının kurucuları Werner Karl Heisenberg (1901-1976), Paul Adrien Maurice Dirac (1902-1984), Ernst Pascual Jordan (1902-1980), Wolfgang Pauli(1900-1958) gibi kuvantum fiziğinin gelişimine büyük katkılar yapmış olan kuramsal fizikçilerle aynı dönemde, 10 Temmuz 1899 tarihinde doğmuştur. Kurt Zuber, Erwin Schrödinger'in (1887-1961) dalga mekaniğini kurduğu yıllarda Zürih'te bulunmuş ve fizik biliminin bu son derece önemli gelişimlerini seminerlerde izlemek olanağını bulmuştur. Buna paralel olarak, atom ve çekirdek fiziği hakkında deneysel bilgi ve deneyime sahiptir. Zürih' te yaptığı çalışmalarda kendi ifadesi ile "Geiger-Müller sayacını keşfetmeyi ıskalamıştır". Prof. Dr. Sait Akpınar'a göre, Zuber'in diğer hayıflandığı bir başka konu da Mössbauer olayını keşfetmesine çok yakın olmasına karşın, bunda da geç kalmış olmasıdır [1]

Profesör Dr. Kurt Zuber, 1944 yılının şubat ayında kimya profesörü F. Breusch aracılığı ile Türkiye'ye gelmiş ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi' nin o dönemdeki adıyla, Tecrübi Fizik Enstitüsü' nde kürsü başkanı olarak göreve başlamıştır. Fizik, kimya biyoloji (FKB) öğrencileri için, Prof. Dr. Cavit Ener tarafından Türkçe' ye çevrilen "Denel Fizik" ders kitabını yazmıştır. Verdiği dersler yanında, öğretim yılı süresince çarşamba günleri Denel Fizik Bölümü' ndeki tüm öğretim elemanlarının katıldığı seminerleri başlatmıştır. Profesör Adnan Sokullu, Zuber'in İstanbul'a gelişi hakkında şunları anlatır [1]:

"...Bu arada fizik İki bölüme ayrılıyordu. Biri Fransız Ekolü' nü temsil eden genel fizik, diğeri Alman usulünde denel (tecrübî) fizik. Birimi'nin başında bir Fransız, Marcel Fouche, ötekinin başında Dresden Üniversitesi' nden Harry Dember bulunuyordu. Her İki enstitü, Kamil Paşa'nın eşi Zeynep Hanım' ın konağında, yedi oda ve bir hollük bir hacme sıkıştırılmış bulunuyordu. Denel fizik dersi Kamil Paşa'nın bir manejinden bozma koca bir dershanede veriliyordu. Kürsümüzde deneysel araştırmak yapma olanağı düşünüleliyordu bile. Prof. Dember, dersleri Fransızca olarak vermeyi tercih ediyordu. Simültane çevirileri o zaman tek doçentimiz olan Nusret Kürkçüođlu yapıyordu...

1966 yılında Denel Fizik Kürsüsü elemanları. Ön sıra (soldan sağa): Dr. Nebahat Sülün, Prof. Dr. Nezihe Taşköprülü, Prof. Dr. Atife Dizer, Prof. Dr. Belkis Özdoğan, Fizikçi Nevart Boyacı; Orta sıra (soldan sağa): Prof. Dr. İsa Fındıkoğlu, Dr. Remziye Akpınar, Prof. Dr. Cavit Ener, Dr. Nezh Şatıroğlu; Arka sıra (soldan sağa): Dr. Metin Akağün, Prof. Dr. İhsan Özdoğan, Prof. Dr. Hayati Budak, Dr. Özbek Sülün (Prof. Dr. B. Özdoğan'ın Koleksiyonundan)

İkinci Dünya Harbi patlak verdi. Yahudi kökenli profesörlerimizin huzuru kaçmaya başlamıştı. 1941 yılında Almanlar Bulgaristan'ı İşgal edince, alarm son haddine ulaştı ve Prof. Dember de Amerika'ya göç etti.

Harp bütün Avrupa'yı sardığı için o taraflardan bir hoca bulmak imkânsızdı. Tek umut İsviçre'de idi. O zamanki kimya profesörümüz F. Breusch aracılığı ile Zürih' den Kurt Zuber'i bulduk ve kendisi İle anlaşmağa vardık. Prof. Zuber, 1944 eğitim yılının tam ortasında İstanbul'a geldi. Yeni binamız, yeni aletlerimiz ve yeni hocamız gelince şevkimiz ve heyecanımız son haddine ulaşmıştı."

Zuber, İstanbul Üniversite'sindeki çalışmalarını 2 temel araştırma konusu üzerine yoğunlaştırmıştır. Bunlardan birincisi Zürich'te çalıştığı ve deneyim sahibi olduğu "ultrases uygulamaları", diğeri de "atom fiziği ve nükleer fizik" ile ilgili konulardır [2].

Zuber, Türkiye'ye gelirken "cebinde" getirdiği İki kuvartz kristalini ultrases kaynağı olarak kullanarak birçok tez çalışması yaptırmıştır. Belkis Özdoğan, o günler için şunları anlatmaktadır:

24.5.1949, Prof. Zuber'in veda dersi sonrası. Soldan: Asuman ..., Özdemir Soyberk, Ayhan Çilesiz, ... Üçtürk, Belkis Özdoğan, Hayati Budak, Kurt Zuber, Nurhan ..., Afife Dizer, Kenan (Prof. Dr. Mehmet Özdoğan)

“O kuvartz kristali ile İhsan Bey doktorasını yaptı. İhsan Bey'den sonra, 1949 yılında ben aynı kuvartzı kullandım ve ben de doktoramı tamamladım. Remziye Hanım, Rahmetli Dilşad Hanım üçümüz aynı anda doktoralarımızı verdik. Bizden sonra Ayhan Çilesiz de doktorasını tamamladı. Böylece sıfırdan, 1942 yılındaki halimizden İtibaren 5 kişi 7 sene gibi kısa bir süre İçeresinde bunları tamamlamış olduk. Bunu biz, tabii 1942 yılında hayal bile edemiyorduk. O kadar çaresiz bir durumdaydık ki! Hiçbir Şey yoktu. Kitap yok, araç yok, gereç yok. Ne bileyim, yer yok, yol gösterici yok. Son derece sıkıntı içerisindeydik. Fakat Zuber bizi bu dertten kurtardı.”

1949 yılında ' 'Her şeyi tamamladım, gidiyorum'' diyerek İstanbul Üniversitesi' nden ayrılıp İsviçre'ye dönmüş; İstanbul Üniversitesi'ndeki öğretim elemanlarının yoğun istek ve sevgisi üzerine, Prof. Dr. Adnan Sokullu'nun aracılığı ile 1951 yılında Türkiye'ye tekrar dönmüş ve Tecrübî Fizik Enstitüsü Başkanı olarak çalışmaya başlamıştır. Bu yeni dönemde Prof. Zuber'in özellikle sıvıların akustik özellikleri üzerine çalışmalarını yoğunlaştırdığını ve Enstitü' de bu konularda tezler yönettiğini görüyoruz.

Prof. Zuber'in danışmanlığında doktora tezi tamamlayanlar: Prof. Dr. İhsan Özdoğan (1946, Zuber'in İlk doktoranı); Dr. Remziye Akpınar (1949), Prof. Dr. Nezihe Taşköprülü (1949), Prof. Dr. Belkis Özdoğan (1949) (Türkiye'nin İlk fizik doktoralı kadınları); Prof. Dr. Adnan Sokullu (1949), Prof. Dr. Dilşad Elburus (1949), Prof. Dr. Nimet Pusat (1952).

Ayhan Çilesiz (1954), Prof. Dr. İsmet Ertaş (1959; Ege Üniversitesi Fizik Bölümü kuruluşunda bulunmuş ve Ege'ye Profesör Zuber'in bilim anlayışı misyonunu taşımıştır), Dr. Nebahat Dinçer (1960), Prof. Dr. Hayati Budak (1963) [3]. Ayrıca birçok doçentlik tezine de yol göstermiştir. Zuber, emekli olup ülkesine dönerken Darüşşafaka'ya hibe edeceği ve Bebek'te yaptırdığı evde verdiği davetlerde özellikle fizik dünyasındaki son gelişimlerin tartışıldığı bir ortam yaratmıştır. Emekli oluncaya kadar İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Denel Fizik Enstitüsü Başkanı olarak görev yapan Prof. Züber, 1991 yılı mayıs ayında, İsviçre'nin Bern kentinde vefat etmiştir [1].

Prof.Dr.İsmet Ertaş (Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Eski Dekanı ve Ezik Bölümü Emekli Öğretim Üyesi)

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Denel Fizik Enstitüsü Müdürü olan Ord. Prof. Dr. Kurt Zuber'i 1953 yılında tanıdım. Denel fizik dersi dışında, lisans düzeyinde ders vermediği için hocam olmamıştı. Sonradan öğrendiğime göre, Avrupa üniversitelerinde birinci sınıf öğrencilerinin derslerini, en deneyimli ve en usta öğretim üyelerinin vermesi esas olduğu için, Prof. Zuber de bu ilk yıl dersini veriyordu, 1954 yılının haziran ayında mezun olunca onun enstitüsünde asistan olarak göreve başladım ve Zuber'in doktora öğrencisi oldum. 1500 kişilik İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Konferans Salonu'nda verdiği denel fizik derslerinin ders deneylerini hazırlamak ve ders esnasında öğrencilere gösterirken, kendisine yardımcı olmak başlıca görevimdi. Her ders sonunda onunla en üst kattaki odasına asansörle birlikte çıkar;

sonraki derste yapacağı deneylerin kartlarını alır, Doç. Dr. Cavid Ener tarafından tercüme edilmiş bulunan ders kitabındaki konu sırasına göre bu deneyleri, zemin kattaki "Ders Deneyleri Hazırlık Laboratuvarı"nda hazırlardım. Bu hazırlık sırasında bozuk olduğu anlaşılan parçaları veya deneyin tekerlekli masalara daha İyi montajını ve daha İyi gösterilişini sağlayacak yeni parçaları, laboratuvarın bitişiğindeki İnce Mekanik Atölyesi'nde Rıfat Usta veya Hüseyin Usta'ya yaptırırdım. Ders deneyleri ile İlgili onarım, yeni alet ve montaj elemanlarının yapımı işleri, Hoca'nın emri üzerine birinci dereceden öncelikli işlerdi. Denel fizik dersleri, salı ve cuma sabahları Konferans Salonu'nda verilen ilk derslerdi. Her dersten önceki gün (pazartesi ve perşembe) öğleden sonra, tekerlekli özel masalara montajları yapılmış bulunan deneyleri, yapılış sırasını ve deneyin özelliklerini dikkate alarak sahnenin ön tarafına yerleştirir; provalarını yapar, gösterimde kullanılacak gölge projeksiyonu veya normal projeksiyonu öğrencilerin en İyi görebilecekleri şekilde ayarlardım. Sahneye sığmayan deney masalarını da gösterimde çekileceği yeri belirleyerek ayarladıktan sonra sahne kenarına çeker ve son denetimi yapması için Prof. Zuber'e telefonla haber verirdim. Prof. Zuber gelir, deneyleri sondan başa doğru (yapılacak İlk deneyler hazır konumda kalması için) tek tek yapar; beğenmediği montajları değiştirir, son ayarlarını yapardı. Bu ayarlamaların saat 19'a kadar uzadığı olurdu. Bu çalışmalar sırasında, İnce Mekanik Atölyesi'nden en az bir usta ve bir çırak, son anda ortaya çıkacak onarımları yapmak üzere hazır beklerdi. Hoca dersi Almanca verir; tercümesini Doç. Dr. Dilşad Elbrus yapardı. Avrupa üniversitelerinde, birinci sınıf derslerini en deneyimli öğretim üyeleri tarafından verilmesi esas olduğu için, Prof. Züber gibi, kimyada Ord. Prof. Dr. Fritz Arndt, organik kimyada Ord.Prof. Dr. Brauche, botanikte Ord.Prof. Dr. Lco Brauncr, zoolojide Ord. Prof. Dr. Kurt Kosswig' de aynı amaçla birinci sınıf dersleri veriyorlardı.

Denel fizik derslerini Almanca veren Prof. Zuber, seminerlerini Türkçe anlatıyor; sohbetlerinde Türkçe konuşuyordu. Prof. Zuber, bir basketbolcu kadar uzun boylu İdi. Bu nedenle, Denel Fizik Enstitüsü mensupları kendi aralarında onu "Uzun" diye anarlardı. Enstitünün orta katında tek pencereci uzunca bir oda, öğretim elemanlarının toplantı yeri, evlerinden getirdikleri çikınları açarak öğle yemeklerini çay eşliğinde yedikleri ve sohbet ettikleri yerdı. Buraya "çay odası" veya "çay masası" deniliyordu. Çay ve kahve için gerekli malzeme, enstitü mensuplarından toplanan paralarla ortaklaşa alınıyor; herkes kendi çayını veya kahvesini kendisinin yapması esas olmakla beraber, bazen toplu sohbetlerde bu işi bir veya İki kişi kendiliğinden üstleniyordu. Çay odasında, odanın boydan boya üçte İkisini kaplayan büyük bir masa vardı. Kapıdan girince karşıda ve pencere önündeki sandalye Prof. Zuber'in daima oturduğu yerdı. Onun yanında, sağ tarafta, özenle korunan ve sarı metalden etiketi

üzerinde Werner Heisenberg yazılı sandalye vardı. Ünlü Alman Fizikçisi Heisenberg, enstitüyü ziyaret ettiği zaman bu sandalyede oturmuştu. Pencerenin solundaki duvarda bir hâtıra panosu vardı. Panoya, çay odası mensupları için önemli olayları, kişileri hatırlatıcı küçük biblo, kartvizit, kart postal gibi nesnelere asılırdı. Bu nesnelere arasında bir de ceket düğmesi vardı. Bu düğme, denel fizik amfisindeki seminerlere ve çay odasındaki sohbetlere sıkça katılan matematikçi Ord. Prof. Dr. Cahit Arf' a ait İdi. Türk Fizik Derneği'nin kurucularından olan Cahit Bey'den bir hatıra İstenince ceketinin düğmesini kopararak vermiş.

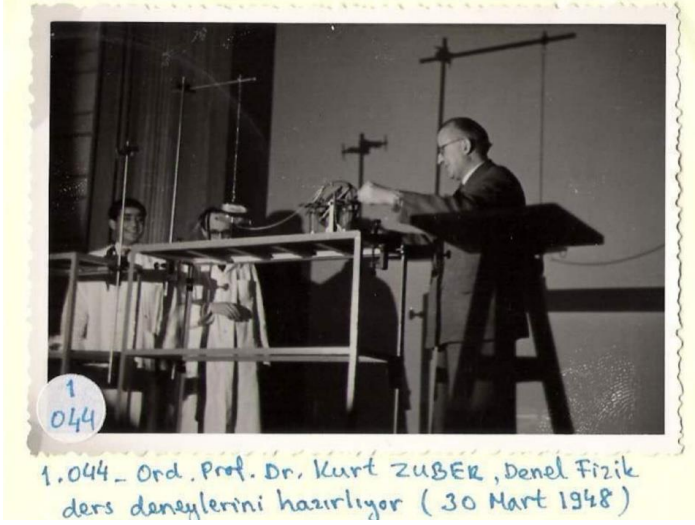
Prof. Zuber, sabah yaptığı denel fizik sınavı kâğıtlarım, öğle yemeğinden hemen sonra çay masasına koyar; kendisi baş köşedeki yerini alır, enstitünün tüm doçent ve asistanları masanın çevresine sıralanırlardı. Doçentler, Zuber' İn İki yanında yer alırlardı. Prof. Zuber, dersini sürekli ve dikkatle İzleyen öğrencilerin kolaylıkla cevaplayabilecekleri kafa soruları sorardı. Zuber, elbirliği ile okunacak sınav kâğıtlarının değerlendirilişinde eşgüdümü sağlamak ve hatalı değerlendirmeleri önlemek üzere, sorulardan beklenen cevapları ve problemlerin çözümünü açıkladıktan sonra, her soruda doğru cevaplara verilecek puanları belirtirdi. Bir kişinin eline aldığı sınav kâğıdını baştan sona okuyarak değerlendirmek yerine, bir kişinin bütün kâğıtlarda yalnız bir tek ve aynı soruyu okuyup değerlendirmesi prensibi uygulanıyordu. Bu nedenle asistan ve doktor asistanların okuyacakları sorular kura çekilerek belirleniyordu. Profesör ve doçentler İse, asistanlar tarafından tüm soruları okunarak ön değerlendirmesi yapılmış kâğıtları baştan sona inceleyerek kendi değerlendirme notlarını veriyorlardı. Profesör ve doçentler tarafından değerlendirilen kâğıtlar İse, Zuber' in önüne konuluyordu. Zuber, bu kâğıtların son değerlendirmesini yaparak karara bağlayıp imzalıyordu. Enstitünün özel olarak bastırıldığı sınav kâğıtları vardı. Bu kâğıtların ön sayfasında öğrenci kimlik bilgileri, çizelgesinin sağında bir değerlendirme çizelgesi, bu ikisinin altında ise, öğrencinin uymak zorunda olduğu sınav kuralları vardı. Değerlendirme çizelgesinin baş satırında soru numaraları ve "not toplamı" na ait sütun başlıkları basılı olup, bu satırın altında boş bırakılan 5 satır daha yer almakta İdi. Birinci satıra asistanlar, ikinci satıra öğretim üyeleri değerlendirme notlarını yazar; Prof. Zuber İse, üçüncü satıra değerlendirme notlarını ve son satıra kararını yazıp imzalardı, Boş kalan dördüncü satır, öğrencinin İlan edilen notuna İtirazı halinde yapılacak yeni değerlendirmede kullanılırdı. Herkes, okuduğu somya verdiği notun yanına kısa İmzasını (parafını) atmak zorunda İdi. Bazen öğrencinin cevabı, Zuber' İn beklediğinden farklı olurdu. O zaman, İlgili soruyu okuyan bu cevabın kabul edilip edilemeyeceğini Zuber' e sorardı. Zuber, bunu genel tartışmaya açar; ilgili soru tekrar tekrar okunur ve öğrencinin cevabı yönünde bir anlam çıkıyorsa o cevap doğru kabul edilirdi. Toplam notu, en az geçer notun altında fakat sınıra yakın

olan kritik durumdaki kâğıtlar, Zuber tarafından öğretim üyelerinden birine havale edilerek geçer not verilip verilemeyeceğinin incelenmesi istenirdi, Zuber tarafından karara bağlanan kâğıtlar, kendilerine düşen soruları bütün kâğıtlarda okumuş bulunan asistanlar tarafından bölümlerine ve numaralarına göre sıraya konularak üst kattaki sekretere götürülürdü. Sekreterin yazdığı sınav sonuç listeleri, çay odasında asistanlar tarafından ad okunarak sınav kâğıtları ile karşılaştırılır; doğru yazılmış İse, Zuber' e imzalatılıp bekletilmeden enstitünün camlı İlân panosuna asılırdı. Bu asma İşinin gönüllüsü genellikle Dr. Remziye Akpınar olurdu. Çünkü, zemin kattaki ilân panosu çevresinde sonuç bekleyen öğrencilerin koşuşmalarını, sevinç çığlıklarını İzleyip onların heyecanlarını paylaşmaktan Remziye Hanım çok hoşlanırdı. Kendisi asmaya bile, her sınav sonuç listesi asıldığında merdiven başına koşarak öğrencileri İzlemekten kendini alamazdı.

Zuber' in, sınav sonuçlarını dekanlığa göndermeden enstitüde ilân etmesinin en önemli nedeni, gösterdiği bütün dikkat ve özene rağmen, gözden kaçan bir değerlendirme hatası yüzünden öğrencinin mağdur oluşunu önlemektir. Çünkü, sınav kâğıdının ilk sayfasında yazılı sınav kuralları arasında yer alması ve sorular dağıtılmadan önce salon başkanı tarafından okunup açıklanmasına rağmen bazı öğrenciler, sorunun cevabının bir kısmını, herhangi bir gönderme notu koymaksızın rastgele başka bir sayfaya yazarlardı. Kâğıtta belirli bir soruyu okuyan kişi, cevabın ilk gördüğü parçasına göre not veriyordu. Sonuçların ilânından sonra üç gün İçinde verilen notu az bulan öğrencilerin adları, herhangi bir İşleme ve kısıtlamaya gerek görülmeksizin alınıp Zuber'e iletiliyor; Zuber, ilgili kağıdı yeniden İnceliyor ve öğrenci haklı İse notunu düzeltiyor; itirazlar sona erdikten sonra resmi sınav sonuç listelerini yazdırarak dekanlığa gönderiyordu.

Prof. Zuber'in sınav kâğıtlarını okumak, asistanların yetişmesi için kaçırılmayacak önemli fırsatlardan biri idi. Zuber, dakik ve disiplinli bir İnsandı. Sabahları erkenden enstitüye gelir; yönetiminde doktora çalışması yapan asistanları sırası ile odalarında ziyaret eder; son defa neler yaptıklarını sorar, yapılanları İnceler; sonra nelerin yapılmasının uygun olacağı hakkında önerilerde bulunurdu. Doktora sınavını başarmış olup, doçentliğe hazırlanan asistanları da aynı şekilde kontrol ederdi. Çalışma saatlerinde odasına misafir kabul eden birini görünce, misafirine mahcup olacağını düşünmeden onu azarlar; misafirini göstererek "Bu adam burada ne arıyor?" derdi. Herkes bu disipline uymağa çaba gösterirdi. Bir gün, Dr. Nezihe Taşköprülü 'nün odasına gelen misafiri bir türlü kalkıp gitmiyormuş. Durumu fark eden Dr. Belkıs (Özdoğan, Nezihe Hanım'ın kapısını açarak "Nezihe koş! Laboratuvarda termometren

kaynıyor!” demiş ve onu İzansız misafirinden kurtarmış. Çay odasında bu olay anlatılmış ve benzer durumlar için parola olmuştu.

Gerek doktora çalışmalarında ve gerekse diğer araştırmalarda, osilograf ve ölçü aletleri dışında gerekli olan diğer aletleri ve düzenekleri herkes kendi yapmak zorunda idi. Çünkü 1950'li yıllar, 1933 Üniversite Reformu'ndan sonra bile, devam eden kıtlık yılları İdi. Piyasada yeni bir elektronik devre elemanı bulmak zordu. Ömrünü doldurduğu için, hurdaya ayrılmış askeri aletlerden sökülen elektron lâmbaları ve diğer yapı Karaköy' deki elemanları dükkânlarda çuvallar içinde satılıyordu. İhtiyacımız olan elektronik devre elemanlarını bunlar arasından seçerek satın alıyor ve kendi

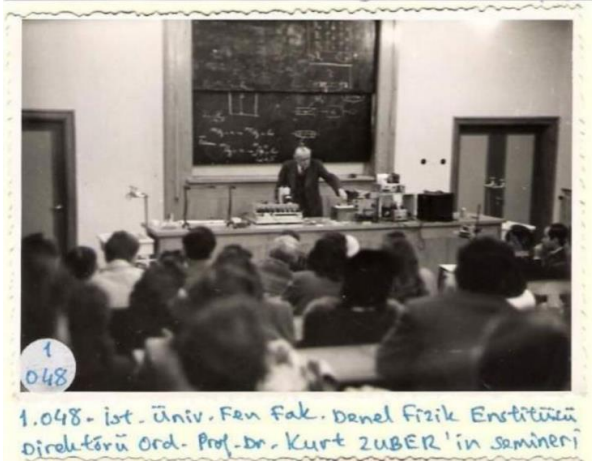
araştırma düzeneklerimizi yapıyorduk. Bu bakımdan, Avrupa üniversitelerinde olduğu gibi Denel Fizik Enstitüsü'nün de bir İnce mekanik atölyesine ve bu atölyede çalışan maharetli ustalara şiddetle İhtiyacı olduğunu çok İyi bilen Prof. ZUBER, atölyenin yaşayışı ve gelişimi için her türlü fedakârlığı ve sorumluluğu üzerine almıştı. Çünkü, bu atölye olmadan araştırmaları ve nitelikli öğretimi devam ettirmek mümkün değildi. Hüseyin Usta ve Rıfat Usta (Rıfat Kerman) gerçekten maharetli ve yaratıcı ustalardı. Yalnız mekanikte değil, aletlerin elektriksel aksamalarının yapımında da usta idiler. Araştırma aletleri dışında, öğretimle ve öğrenci laboratuvarları ile İlgili aletlerin çoğunu da onlar yapıyorlardı, Böyle becerikli ustaları memur maaşı ile atölyede tutmak mümkün değildi. Bu nedenle Prof. Zuber, yasak olmasına rağmen, bütün sorumluluğu üzerine alarak ustaların hafta sonlarında dışarıdan iş almalarına izin veriyordu. Bunun gibi mevzuata aykırı olduğu halde yapılması zorunlu İşlerde de sorumluluğu üstleniyor ve sık sık "Mevzuat hazretleri olmasa Türkiye çok daha hızlı gelişir." diyordu.

Prof. Zuber çok yönlü bir insandı. Ara sıra enstitü öğretim elemanlarını, Bebek'te Hüsnü Kortel Korosu'nda yaptırdığı evine davet ederek ağırlardı. Bizlere piyano çalar; kendisinin

yaptığı mobilyaları gösterirdi. Pedallı çöp kovaları piyasaya çıkmadan çok önce o, evinde otomatik bir çöp kovası yapmıştı, Çay odasındaki bir sohbet sırasında, İstanbul'u ne kadar tanıdığımızı, nerelerini gezdiğimizizi sordu. Aldığı cevaplardan sonra, "İsterseniz İstanbul'u bir de ben size gezdireyim." dedi. Öneriyi herkes sevinçle kabul etti. Bir cumartesi günü buluştuk. Bizi ilk defa Tahtakale'de; benim varlığımı bile bilmediğim Rüştempaşa Camisi'ne götürdü. Daha dışardan başlayarak cami hakkında bilgiler vermeye başladı. Caminin ne zaman kim tarafından yapıldığını, alttaki dükkanların caminin gelirini oluşturduğunu, İç duvarlarındaki çinilerin İznik'te yapıldığını, çinilerin renkleri, desenleri ve hakkında bilgiler verdi. Hayretle onu dinledik. Daha sonra, bakışım (simetri) dereceleri... İstanbul halkına özel yapılmış otobüslerle mahalle mahalle dolaşarak ucuz gıda ve temizlik malzemesi satmağa başlayan "Migros Türk" şirketinin Eminönü sebze hali yanındaki otomatik paketleme tesislerini, Ayasofya'yı, Sultanahmet Camisi'ni, Topkapı Sarayı'nı, Sultanahmet' teki Yerebatan Sarayı'nı gezdik. Zuber, her gezdiğimiz yerde de ayrıntılı bilgiler verdi. Yerebatan Sarayı'nın, saray değil Bizans'ın su deposu olduğunu o zaman öğrendik. Bir başka gün Yıldız Sarayı'nı ve Dolmabahçe Sarayı'm gezdik. Dolmabahçe Sarayı' nı gezdiren görevli bir ara "Artık bu saray tüm milletin. Hepimizin burada hakkı var." deyince asistan arkadaşlarımızdan Adalet Yelkenkaya , yüksek sesle "Ben hakkımı satıyorum." demişti. Zuber, bizi bir de Türkiye' yi tanıma gezisine götürdü. Ankara' dan başlayarak Hirfanlı Barajı (inşaata bitmek üzere idi.), Konya, Burdur, Isparta, Antalya'yı (Manavgat'a kadar) onun rehberliğinde gezdik.

1955 yılında kurulan Ege Üniversitesi'nde, 1960 yılında askerlik hizmetimi tamamladıktan sonra Dr. asistan olarak göreve başladım. 1961 yılında öğretime açılan E. Ü. Fen Fakültesi Denel Fizik Kürsüsü 'nü, Prof. Zuber 'den öğrendiklerimizi uygulayarak geliştirmeye çalışıyorduk. 1967 yılında Recep Egemen Amfisinde, denel fizik dersini vermekte olduğum bir sırada, öğrenciler amfinin sahne giriş kapısına doğru bakmağa başladılar. Ne oluyor merakıyla arkaya döndüğümde Prof. Zuber'i karşımda buldum. Hiç ummadığım bir zamanda, hiç beklemediğim şekilde onu görünce müthiş heyecanlandım. Öğrencilerime Hocaların Hocası Prof. Zuber'i takdim ettim. Zaten ders kitabı olarak onun kitabını İzlemekte

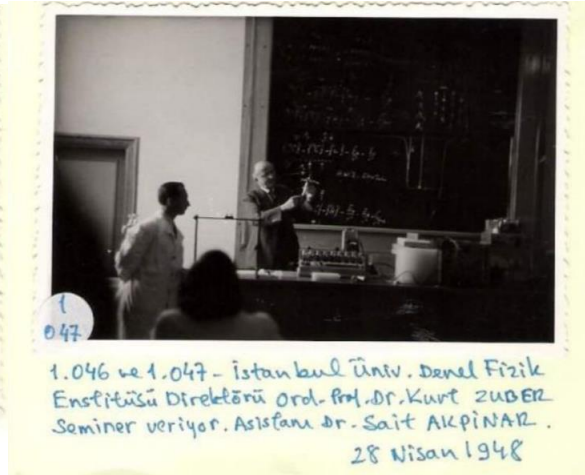
olan öğrenciler onu alkışladılar. Zuber, kısa bir konuşma yaptıktan sonra öğrenciler arasına oturup dersimi dinledi.

1.048- İst. Üniv. Fen Fak. Denel Fizik Enstitüsü Direktörü Ord. Prof. Dr. Kurt ZUBER 'in semineri

1.049 - İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde bir konferansta (28.04.1948):
Önde : Sağdan 3 - Ord.Prof.Dr.Kurt ZUBER, 4 - Doc.Dr.Cavit ENER
İkinci sırada sağdan 2 - Ord.Prof.Dr.Fritz ARNDT

1.046 ve 1.047 - İstanbul Üniv. Denel Fizik Enstitüsü Direktörü Ord. Prof. Dr. Kurt ZUBER Seminer veriyor. Asistanı Dr. Sait AKPINAR .
28 Nisan 1948

Prof. Zuber, 1970 yılında İstanbul Üniversitesi'nden emekli oldu. Alman olarak biliniyordu; ama o İsviçreli İdi. Mektuplaşıyorduk. Caretta Caretta deniz kaplumbağalarının Ege Denizi kumsallarındaki yumurtlama alanlarının korunması konusunda İsviçre basınında

olumsuz bir yazı çıkmış. Bana, Ege Üniversitesi'ndeki zoologların niçin konuya sahip çıkmadıklarını sordu. Ben de ona, bizim zooloji bölümündeki araştırmacıların bu konuda yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi vermiştim. 1987 yılında Zürich Üniversitesi' ni ziyaret ettiğimde, Prof. Zuber'i tanıyıp tanımadıklarım sordum. Yaşlı bir hoca, bu üniversitenin parlak öğrencilerinden biri ve Mössbauer olayının öncüsü olduğunu söyledi. İsviçre'nin başkenti Bern'deki evinde Zuber' i ziyaret ettim. Yürümekte güçlük çekiyor ve İşitme cihazı kullanıyordu. Bu ziyaretimden 4 yıl sonra yazdığım mektubuma eşinden cevap geldi. Hocaların Hocası Profesör K. Zuber aramızdan ayrılmıştı.

KAYNAKLAR

1. "TFD Kurt Zuber Sempozyumu Notları" Türk Fizik Derneği Çağdaş Fizik Dergisi sayı 22, İstanbul (1991).
2. K. Gediz. Akdeniz; Cumhuriyetin 75. Yılı Anısına İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nde 1933-2005 Yılları Arasında Yapılan Eğitim, Öğretim ve Bilimsel Çalışmaların Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu Proje No: 1316/050599, Yürütücü: Prof. Dr. Türkan Özkan (2003).
3. A. Yüksel Özemre (Editör), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde Çeşitli Fen Bilimi Dallarının Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmesi ve Milletlerarası Bilime Katkıları, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, i.Ü. Fen Fakültesi yayınları (1982).